

An elementary method for the fidel codification of texts written in Romanian language

(O metodă elementară pentru codificarea fidelă a textelor scrise în limba română)

Mihai IVAN

Abstract. In the paper [3], the Polybius square is extended at the dimension 7×7 (called, 7×7 -Square). Choosing of the characters of the 7×7 -Square is determined by the need for fidel codification of texts written in Romanian language.

In this paper an elementary method (cryptographic system) for the codification and decodification of texts written in Romanian language is presented. This method is based on the alphabet **A** and the 7×7 -Square.

The theme presented is at the interference between mathematics, Romanian language and cryptography.

Learning mathematics in high school pursues awareness of nature of mathematics as one dynamic discipline closely related to real life, by its relevance in everyday life and its role in the sciences, and in technology.

This paper may be used in compiling the list of optional content in the discipline of mathematics (IX class), more precisely at the subject: "*Bijjective functions. Application: 7×7 -Square and the fidel codification of texts written in Romanian language*".

Through the organization of learning activities of a set of lessons with the above subject, the teacher provides solutions for effective teaching- learning process, contributing to:

- acquisition of skills arising from the perspective mathematics applications in the real-world;
- skills information, research and systematization of information and personal development of students through communication, cooperation and active-learning.¹

Rezumat. În lucrarea [3], pătratul lui Polybius este extins la dimensiunea 7×7 (numit, Pătratul 7×7). Alegerea caracterelor Pătratului 7×7 este determinată de necesitatea de codificare fidelă a textelor scrise în limba română.

În această lucrare vom prezenta o metodă elementară (sistem de criptare) pentru codificarea și decodificarea textelor scrise în limba română. Această metodă se bazează pe alfabetul **A** și Pătratul 7×7 .

Tema prezentată se află la interferența dintre matematică, limba română și criptografie.

Învățarea matematicii în liceu urmărește conștientizarea naturii matematicii ca o disciplină dinamică în strânsă legătură cu viața reală prin relevanța sa în cotidian și prin rolul său în științe și în tehnologii.

Acest articol poate fi utilizat în alcătuirea listei conținuturilor unui opțional la disciplina "matematică" (clasa a IX-a), mai precis la tema: "*Funcții bijective. Aplicație: Pătratul 7×7 și secretizarea fidelă a textelor scrise în limba română*".

¹AMS classification: 97D40.

Key words and phrases: 7×7 -Square, fidel codification, cryptography.

Prin organizarea unor activități de învățare a unui set de lecții cu tema de mai sus, profesorul oferă soluții pentru un proces de predare-învățare eficient, care contribuie la:

- dobândirea unor competențe ce decurg din perspectiva aplicațiilor matematicii în lumea reală;
- dezvoltarea abilităților de informare, cercetare și sistematizare a informațiilor și dezvoltarea personală a elevilor prin comunicare, cooperare și învățare activă.

1 Introducere

Rezolvarea unor probleme practice din viața cotidiană, în cadrul lecțiilor de matematică, joacă un rol determinant în învățarea unor concepte matematice. Utilizarea aplicațiilor practice ale matematicii în diverse domenii contribuie la formarea deprinderilor de muncă intelectuală în învățare.

Proiectarea și transpunerea în practică a unor unități de învățare care să propună elevilor situații de învățare prin intermediul aplicațiilor practice vor conduce la dobândirea unor cunoștințe calitativ superioare, precum și la creșterea performanțelor la matematică.

Criptografia este știința comunicării informației sub o formă securizată ([1, 4]). Odată cu transmiterea de mesaje, oamenii au avut nevoie ca acestea ajunse în posesia unor persoane indezirabile să nu poată fi decodificate. Dezvoltarea tot mai rapidă a telecomunicațiilor și a comunicațiilor electronice au impus tot mai mult crearea de noi tehnici criptografice. Tehnicile criptografice sunt folosite pentru a securiza comunicațiile derulate prin intermediul rețelilor de calculatoare, pentru a efectua plăți on-line și a implementa scheme de vot electronic, în cadrul telefoanelor mobile sau cardurilor bancare etc. Astăzi, un număr mare de persoane utilizează algoritmi și tehnici din domeniul criptografiei, care au la bază o serie de concepte și metode matematice.

Pătratul 7×7 este asociat alfabetului **A** ([3]). Alfabetul **A** conține 31 litere mici ale alfabetului limbii române și 18 caractere care permit codificarea fidelă a textelor scrise în limba română (de exemplu, fraze, strofe din poezii, citate și cugetări celebre etc.). Cifrarea oricărui caracter se realizează alegând numărul de două cifre care corespunde așezării caracterului în pătrat. Cifrarea unei litere mari se face prin scrierea alăturată a două numere de două cifre și anume: primul număr este asociat caracterului **L** (adică numărul 54 care indică acțiunea de transformare a literi mici în literă mare), iar al doilea număr este cel care corespunde literei mici în pătrat.

Exemplu. Mesajul în clar: ”*România*” se transformă după cifrarea bazată pe Pătratul 7×7 în mesajul cifrat: ” 54 34 31 26 51 27 22 11”.

Conținutul științific al lucrării este accesibil și ușor de înțeles pentru elevii din învățământul preuniversitar (clasele a IX-a–XII-a).

Proiectarea și organizarea unei activități didactice bazată pe elementele de conținut ale acestei lucrări este benefică din următoarele motive:

- se prezintă într-un mod elementar utilitatea conceptelor matematice (de exemplu: corespondențe între cuvinte și secvențe de numere, funcție bijectivă);
- contribuie la familiarizarea elevilor cu unele aplicații simple ale criptografiei. Prin descifrarea mesajului trimis de către destinatar, elevii au satisfacția reușitei;
- prin dobândirea abilităților de cifrare, elevii vor învăța ceva util, interesant și atractiv.

2 Noțiuni de criptografie

Primele texte cifrate descoperite până în prezent datează de circa 4000 de ani și provin din Egiptul antic. În Grecia antică, scrierile cifrate erau folosite încă din secolul al V-lea a.Hr. Polybius² a creat un tabel de cifrare în formă de pătrat de dimensiune 5×5 (cunoscut sub numele de *pătratul lui Polybius*). În Roma antică secretul informațiilor politice și militare se realiza folosind scrierea secretă (de exemplu, *cifrul lui Cezar*³).

În criptografia clasică (numită, *criptografia pre-computațională*) au fost create diverse sisteme de cifrare bazate pe Pătratul lui Polybius care sunt utilizate și astăzi ([4]).

Termenul de *criptografie* înseamnă *scriere secretă*. Cuvântul criptografie este format din cuvintele grecești **cryptos** (*ascuns*) și **grafie** (*scriere*). În sens restrâns, termenul de criptografie desemnează numai operația de cifrare și descifrare legală.

În cele ce urmează prezentăm unele noțiuni de bază din domeniul criptografiei ([1, 5]).

Criptografia (*cryptography*) este știința creării și păstrării mesajelor secrete astfel încât descifrarea lor să fie imposibilă de către persoane neautorizate.

Un **mesaj** $\mathcal{M}$ (numit *text în clar*) scris în limba română este mesajul ce urmează a fi secretizat. Un **mesaj cifrat** $\mathcal{C}$ (numit *criptogramă*) este mesajul secretizat, care este accesibil numai persoanelor autorizate.

Criptare/cifrare (*encryption*) $\mathcal{E}$ este procedeul de "ascundere" a unui mesaj în clar în mesajul secretizat. Avem: $\mathcal{E}(\mathcal{M}) = \mathcal{C}$.

Procedeul de secretizare a unui text este realizat de către expeditor.

Decriptare/descifrare (*decryption*) $\mathcal{D}$ este procedeul de regăsire a mesajului în clar din mesajul cifrat. Avem: $\mathcal{D}(\mathcal{C}) = \mathcal{D}(\mathcal{E}(\mathcal{M})) = \mathcal{M}$.

Desecretizarea unui text criptat este realizată de către destinatar.

Prin **algoritm criptografic/cifru** se desemnează o mulțime de transformări inversabile prin care mulțimea mesajelor se transformă în mulțimea mesajelor cifrate și invers. Cifru este construit cu ajutorul a două funcții (funcția de criptare $\mathcal{E}$ și funcția de decriptare $\mathcal{D}$).

Cheia criptografică (*key*) $\mathcal{K}$ este mărimea (secretă) necesară realizării criptării și decriptării. Cheia de cifrare este reprezentată printr-un număr, cuvânt, șir numeric etc. și care reglementează operația de cifrare. Algoritmul care realizează operațiile de criptare și decriptare se numește *sistem de criptare*.

Pentru aplicarea unui sistem de criptare se procedează astfel:

- un mesaj în forma sa originală este un text în clar;
- expeditorul rescrie mesajul $\mathcal{M}$, folosind un procedeu (algoritm) cunoscut numai de el (și de destinatar). Se spune că el criptează (cifrează) mesajul $\mathcal{M}$, obținând un text cifrat $\mathcal{C}$;
- destinatarul primește textul cifrat $\mathcal{C}$ și îl decriptează, cunoscând algoritmul folosit pentru criptare;
- se presupune că expeditorul și destinatarul stabilesc de comun acord, într-o fază preliminară, detaliile procedurii de criptare și de decriptare.

²Polybius (≈ 207 -120 a.Hr.), istoric grec

³Julius Caesar (≈ 100 -44 a.Hr.), lider politic și general roman

3 Pătratul 7×7

Considerăm un alfabet $\mathbf{A} = \mathbf{A}_1 \cup \mathbf{A}_2$ format din 49 caractere, unde:

- $\mathbf{A}_1 = \{ a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z, \text{ă}, \text{î}, \text{â}, \text{ș}, \text{ț} \}$ este *mulțimea formată din 31 litere* (litere mici ale alfabetului limbii române);
- $\mathbf{A}_2$ este *mulțimea formată din 18 caractere* (simboluri sau semne grafice de punctuație) care au următoarele semnificații:

$\mathcal{L}$	...	litera mică care urmează devine literă mare ;
$\square$	...	un spațiu liber (delimitator de spațiu);
/	...	rând nou ;
,	...	virgulă ;
-	...	cratimă ;
?	...	semnul întrebării ;
!	...	semnul exclamării ;
"	...	ghilimele pentru scrierea unui text ;
"	...	ghilimele pentru încheierea unui text ;
;	...	punct și virgulă ;
—	...	linia de pauză sau linia de dialog ;
•	...	punct ;
:	...	două puncte ;
,	...	apostrof ;
(	...	paranteză deschisă ;
)	...	paranteză închisă ;
&	...	și ;
@	...	simbol pentru e-mail .

Cele 49 de litere și simboluri ale alfabetului $\mathbf{A}$ sunt așezate într-un tabel în formă de pătrat, format 7 linii și 7 coloane (L_i și C_j pentru $i, j = \overline{1, 7}$), numit "**Pătratul 7×7** " sau "**Pătratul lui Polybius extins**" (vezi tabelul de mai jos).

	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7
L_1	a	b	c	d	e	f	g
L_2	h	i	j	k	l	m	n
L_3	o	p	q	r	s	t	u
L_4	v	w	x	y	z	ă	î
L_5	â	ș	ț	$\mathcal{L}$	$\square$	/	,
L_6	-	?	!	"	"	;	—
L_7	•	:	,	(	)	&	@

Observație. Fiecare din simbolurile $\mathcal{L}, \square, /$ ne indică executarea unei acțiuni asupra unei litere mici, cuvânt sau rând (mai precis, transformarea unei litere mici a alfabetului $\mathbf{A}_1$ în litera mare corespunzătoare, lăsarea unui spațiu liber după un cuvânt scris sau trecerea la un rând nou după un rând scris). $\square$

Orice caracter din Pătratul 7×7 este "identificat" cu o pereche de numere corespunzătoare poziției caracterului în pătrat (mai precis, perechea respectivă este formată din numărul liniei

și numărul coloanei pe care se află litera sau simbolul). De exemplu, avem corespondențele următoare:

$$p \leftrightarrow (3, 2); \quad z \leftrightarrow (4, 5); \quad M \leftrightarrow (5, 4); \quad \sqcup \leftrightarrow (5, 5); \quad f \leftrightarrow (1, 6).$$

În acest mod, alfabetului **A** i se asociază un nou alfabet notat cu **A(P)** și numit *alfabetul perechilor asociat Pătratului* 7×7 . Avem:

$$\mathbf{A(P)} = \{ (i, j) \mid i, j = \overline{1, 7} \},$$

unde (i, j) este perechea asociată caracterului din linia L_i și coloana C_j a Pătratului 7×7 .

4 Utilizarea numerelor în codificarea fidelă și decodificarea textelor scrise în limba română

În acest paragraf prezentăm un sistem de criptare pentru codificarea și decodificarea textelor, care se bazează pe alfabetul **A** și Pătratul 7×7 . Acesta este un cifru de substituție (substitution cipher). Cifrarea fiecărui caracter al textului în clar (M) este substituit cu un număr de două cifre sau grup de numere de câte două cifre în textul cifrat (C), descifrarea realizându-se prin aplicarea substituției inverse.

Pentru a secretiza un text scris în limba română se vor respecta următoarele convenții:

- *textul în clar este format din cuvinte, propoziții sau fraze* care conțin litere mici și litere mari ale alfabetului limbii române, semne de punctuație și spații libere între cuvinte;
- *textul este interpretat ca un singur cuvânt* (inclusiv spațiul liber este un caracter distinct).

Codificarea textelor, utilizând Pătratul 7×7

Dacă numărul natural $i \in \{p, p+1, \dots, q-1, q\} \subset \mathbf{N}$, atunci vom scrie uneori $i = \overline{p, q}$.

Operația de codificare a unui text, utilizând alfabetul **A** și Pătratul 7×7 , constă în:

- *fiecărei perechi din alfabetul **A(P)** i se asociază numărul $\overline{ij}$ format din cifrele $i, j = \overline{1, 7}$;*
- *fiecărei litere mari care corespunde literei mici din poziția (m, n) i se asociază succesiunea numerelor 54 și $\overline{mn}$, unde $m = \overline{1, 4}$ și $n = \overline{1, 7}$ sau $m = 5$ și $n = \overline{1, 3}$.*

De exemplu, avem corespondențele următoare:

$$\begin{aligned} a \leftrightarrow (1, 1) \leftrightarrow 11; \quad n \leftrightarrow (2, 7) \leftrightarrow 27; \quad w \leftrightarrow (4, 2) \leftrightarrow 42; \quad \S \leftrightarrow (5, 2) \leftrightarrow 52; \\ M \leftrightarrow (5, 4) \leftrightarrow 54; \quad \sqcup \leftrightarrow (5, 5) \leftrightarrow 55; \quad C \leftrightarrow 54 \ 13; \quad U \leftrightarrow 54 \ 37; \quad \mathbb{T} \leftrightarrow 54 \ 53. \end{aligned}$$

Codificarea unui mesaj $\mathcal{M}$ se exprimă matematic cu ajutorul unei funcții bijective f definită pe alfabetul **A(P)** format din 49 perechi asociate Pătratului 7×7 cu valori în mulțimea $\mathbf{B} = \{\overline{ij} \mid i, j = \overline{1, 7}\}$ a numerelor formate din două cifre i și j . Mai precis:

$$f : \mathbf{A(P)} \longrightarrow \mathbf{B}, \quad f(i, j) = \overline{ij},$$

unde (i, j) este perechea asociată caracterului din linia L_i și coloana L_j a Pătratului 7×7 .

Dacă "identificăm" alfabetul **A(P)** cu alfabetul **A**, atunci funcția f (numită *funcție de codificare*) se poate descrie cu ajutorul tabelului următor (numit, *tabelul asociat funcției f*):

A	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>	<i>o</i>	<i>p</i>	<i>q</i>	<i>r</i>	<i>s</i>
B	11	12	13	14	15	16	17	21	22	23	24	25	26	27	31	32	33	34	35

A	<i>t</i>	<i>u</i>	<i>v</i>	<i>w</i>	<i>x</i>	<i>y</i>	<i>z</i>	ă	î	â	ș	ț	$\mathcal{L}$	□	/	,	-	?	!
B	36	37	41	42	43	44	45	46	47	51	52	53	54	55	56	57	61	62	63

A	"	"	;	—	.	:	'	(	)	&	@
B	64	65	66	67	71	72	73	74	75	76	77

Prin *cuvânt de lungime n* , notat $c = c_1c_2 \dots c_n$ vom înțelege o succesiune formată din n caractere $c_1, c_2, \dots, c_n$, unde c_i , $i = \overline{1, n}$ este un element al alfabetului **A** (exceptând simbolul $\mathcal{L}$) sau o literă mare a alfabetului limbii române.

Funcția f se extinde la mulțimea cuvintelor de lungime finită, astfel:
dacă $c = c_1c_2 \dots c_n$ este un cuvânt de lungime n , atunci $f(c)$ este o succesiune de numere de două cifre definită prin $f(c) = f(c_1)f(c_2) \dots f(c_n)$, unde $f(c_i)$ este un număr de două cifre sau o succesiune formată din două numere de câte două cifre. Deci:

$$c = c_1c_2 \dots c_n \longrightarrow f(c) = f(c_1)f(c_2) \dots f(c_n).$$

Observăm că $f(c)$ este o secvență de forma $\overline{i_1j_1} \overline{i_2j_2} \dots \overline{i_{n+q}j_{n+q}}$, unde $q(0 \leq q \leq n)$ reprezintă numărul literelor mari care intră în componența cuvântului $c = c_1c_2 \dots c_n$.

De exemplu, cuvântul:

- $c' = "U.V.T."$ este format din 6 caractere, iar secvența $f(c')$ este formată din 9 numere;
- $c'' = "Diana \text{ și } Ana"$ este format din 12 caractere, iar secvența $f(c'')$ este formată din 14 numere.

Pentru a aplica metoda bazată pe alfabetul A, Pătratul 7×7 și utilizarea numerelor de două cifre în codificarea textelor, se vor aplica următoarele reguli generale:

- *fiecărui caracter* (care intră în componența unui cuvânt) *i se asociază prin intermediul unei funcții bijective un număr format din două cifre*. Mai precis:
- unei litere mici sau simbol (care reprezintă un semn de punctuație sau o acțiune) *i se asociază un număr format din două cifre*;
- unei litere mari *i se asociază o succesiune formată din două numere de câte două cifre* (al doilea număr este cel asociat literei mici corespunzătoare).
- *textul codificat este format dintr-o succesiune de numere de două cifre*.

Exemplul 1. Cuvântul $c = "teorema \text{ lui } Pitagora"$ este format din 20 caractere, iar secvența $f(c)$ este formată din 21 numere. Codificarea cuvântului c prin funcția f este:

$$teorema \text{ lui } Pitagora \longrightarrow 36 \ 15 \ 31 \ 34 \ 15 \ 26 \ 11 \ 55 \ 25 \ 37 \ 22 \ 55 \ 54 \ 32 \ 22 \ 36 \ 11 \ 17 \ 31 \ 34 \ 11.$$

Exemplul 2. Codificăm următorul citat al profesorului *Dan Barbilian*⁴ (cunoscut ca poet sub numele de *Ion Barbu*):

Există undeva, în domeniul înalt al geometriei, un loc luminos unde se întâlnește cu poezia."

- Textul în clar este format din 92 caractere.
- Pentru litera *E* vom folosi secvența de numere 54 15; pentru litera *ă* folosim numărul 46; pentru caracterul , (virgulă) folosim numărul 57 etc.
- Textul codificat este format din următoarele 93 numere: "

54 15 43 22 35 36 46 55 37 27 14 15 41 11 57 55 47 27 55 14 31 26 15 27 22 37 25 55 47 27 11 25 36 55
 11 25 55 17 15 31 26 15 36 34 22 15 22 57 55 37 27 55 25 31 13 55 25 37 26 22 27 31 35 55 37 27 14 15
 55 35 15 55 47 27 36 51 25 27 15 52 36 15 55 13 37 55 32 31 15 45 22 11 71".

⁴Dan Barbilian (1895-1961), poet și matematician român.

Exemplul 3. Codificăm următorul mesaj:

”Teorema reciprocă a teoremei lui Thales”.

- Se procedează în mod analog ca la Exemplul 2.
- Textul este compus din $n = 39$ caractere.
- Textul codificat este format din următoarele 41 numere:”

54 36 15 31 34 15 26 11 55 34 15 13 22 32 34 31 13 46 55 11 55 36 15 31 34 15 26 15 22 55 25
37 22 55 54 36 21 11 25 15 35”.

Decodificarea textelor, utilizând Pătratul 7×7

Operația de decodificare a unui text, utilizând alfabetul $\mathbf{A}$ și Pătratul 7×7 constă în:

- fiecărui număr $\overline{ij}$ format din cifrele $i, j = \overline{1, 7}$, i se asociază perechea $(i, j) \in \mathbf{A}(\mathbf{P})$ (iar aceasta se identifică cu caracterul corespunzător din Pătratul 7×7);
- fiecărei succesiuni de tipul $54 \overline{mn}$, i se asociază litera mare care corespunde literei mici din poziția (m, n) a Pătratului 7×7 , unde $m = \overline{1, 4}$ și $n = \overline{1, 7}$ sau $m = 5$ și $n = \overline{1, 3}$.

De exemplu, avem corespondențele următoare:

13 $\leftrightarrow (1, 3) \leftrightarrow c$; 22 $\leftrightarrow (2, 2) \leftrightarrow i$; 46 $\leftrightarrow (4, 6) \leftrightarrow \check{a}$; 62 $\leftrightarrow (6, 2) \leftrightarrow ?$
74 $\leftrightarrow (7, 4) \leftrightarrow)$; 36 $\leftrightarrow (3, 6) \leftrightarrow t$; 54 45 $\leftrightarrow Z$; 54 41 $\leftrightarrow V$; 54 47 $\leftrightarrow \hat{I}$.

Decodificarea unui mesaj $\mathcal{C}$ se exprimă matematic cu ajutorul unei funcții bijective g definită pe $\mathbf{B} = \{\overline{ij} \mid i, j = \overline{1, 7}\}$ cu valori în $\mathbf{A}(\mathbf{P})$. Mai precis:

$$g : \mathbf{B} \longrightarrow \mathbf{A}(\mathbf{P}), \quad g(\overline{ij}) = (i, j),$$

unde (i, j) este perechea asociată caracterului din linia L_i și coloana L_j a Pătratului 7×7 .

Dacă ”identificăm” alfabetul $\mathbf{A}(\mathbf{P})$ cu alfabetul $\mathbf{A}$, atunci funcția g (numită funcție de decodificare) se poate descrie cu ajutorul unui tabel care se obține prin inversarea liniilor tabelului asociat funcției f .

Prin secvență admisă de lungime n ($n \geq 2$), notată $\alpha = \overline{i_1 j_1} \overline{i_2 j_2} \dots \overline{i_n j_n}$, vom înțelege o succesiune formată din numere de forma $\overline{i_1 j_1}, \overline{i_2 j_2}, \dots, \overline{i_n j_n}$ (unde, $i_k, j_k = \overline{1, 7}$ și $k = \overline{1, n}$), care îndeplinește următoarele condiții:

- (i) $\overline{i_k j_k} \neq 54$ (adică ultimul număr al secvenței nu poate fi egal cu 54);
- (ii) dacă $\overline{i_k j_k} = 54$, atunci $\overline{i_{k+1} j_{k+1}}$ ($1 \leq k \leq n-1$) este acceptat pentru $i_{k+1} = \overline{1, 4}$ și $j_{k+1} = \overline{1, 7}$ sau $i_{k+1} = 5$ și $j_{k+1} = \overline{1, 3}$.

Funcția g se extinde la mulțimea secvențelor admise de lungime finită, astfel:

dacă $\alpha = \overline{i_1 j_1} \overline{i_2 j_2} \dots \overline{i_n j_n}$ este o secvență admisă de lungime n , atunci $g(\alpha)$ este o succesiune de perechi de numere, definită prin $g(\overline{i_1 j_1})g(\overline{i_2 j_2}) \dots g(\overline{i_n j_n})$, unde

$g(\overline{i_m j_m}) = (i_m, j_m)$, $1 \leq m \leq n$. Deci:

$$\alpha = \overline{i_1 j_1} \overline{i_1 j_1} \dots \overline{i_n j_n} \longrightarrow g(\alpha) = g(\overline{i_1 j_1})g(\overline{i_1 j_1}) \dots g(\overline{i_n j_n}).$$

Observăm că secvența admisă $\alpha = \overline{i_1 j_1} \overline{i_2 j_2} \dots \overline{i_n j_n}$ poate conține q numere egale cu 54 (q este egal cu numărul de apariții ale acțiunii $\mathcal{L}$). Utilizând funcția bijectivă dintre alfabetul $\mathbf{A}(\mathbf{P})$ și alfabetul $\mathbf{A}$, $g(\alpha)$ se interpretează ca un cuvânt de lungime $n - q$.

De exemplu, secvența:

$\alpha' = \text{”}54 \ 15 \ 37 \ 13 \ 25 \ 22 \ 14 \text{”}$ este admisă de lungime 7, iar cuvântul $g(\alpha)$ are 6 caractere.

$\alpha' = \text{”}11 \ 54 \ 62 \ 27 \ 11 \text{”}$ nu este admisă, deoarece secvența 54 62 nu este acceptată.

Exemplul 4. (a) Secvența $\alpha = "35\ 31\ 34\ 22\ 27\ 77\ 15\ 61\ 37\ 41\ 36\ 71\ 34\ 31"$ este admisă și este formată din 14 numere, iar cuvântul $g(\alpha)$ este format din 14 caractere. Decodificarea secvenței α prin funcția de decodificare g este: "*sorin@e-uvr.ro*".

(b) Fie mesajul criptat $\mathcal{C}$, reprezentat prin secvența formată din 19 numere:

" $\mathcal{C}$: 12 22 27 31 26 37 25 55 25 37 22 55 54 27 15 42 36 31 27".

Pentru aplicarea funcției de decodificare g putem folosi tabelul următor:

$\mathcal{C}$	12	22	27	31	26	37	25	55	25	37	22	55	54	27	15	42	36	31	27
$\mathcal{M}$	<i>b</i>	<i>i</i>	<i>n</i>	<i>o</i>	<i>m</i>	<i>u</i>	<i>l</i>		<i>l</i>	<i>u</i>	<i>i</i>			<i>N</i>	<i>e</i>	<i>w</i>	<i>t</i>	<i>o</i>	<i>n</i>

Obținem un cuvânt c format din 18 caractere, unde: $c = "binomul\ lui\ Newton"$.

Exemplul 5. Decodificăm următorul mesaj criptat, reprezentat prin următoarea secvență formată din 52 de numere:"

54 27 37 55 15 35 36 15 55 14 15 35 36 37 25 55 35 46 55 16 22 22 55 12 37 27 71 55 54 36 34
15 12 37 22 15 55 35 46 55 16 22 22 55 25 11 55 13 15 41 11 71". Prin decodificare se descoperă următorul citat al poetului *Tudor Arghezi*⁵:"

Nu este destul să fii bun. Trebuie să fii bun la ceva".

Exemplul 6. Decodificăm următorul mesaj criptat, reprezentat prin următoarea secvență formată din 134 de numere:"

54 32 15 55 13 51 27 14 55 27 15 61 27 41 51 25 36 31 34 15 11 26 55 13 37 55 23 31 13 37 25 57 56 54
52 31 32 36 15 11 22 72 55 64 54 47 27 13 15 34 13 37 22 15 61 26 22 55 26 22 23 25 31 13 37 25 63 65
56 54 52 22 61 11 13 37 26 55 53 22 61 11 52 55 47 26 32 25 22 27 22 55 14 31 34 22 27 53 11 57 56 54
14 11 34 55 27 37 61 53 22 55 13 37 32 34 22 27 14 55 13 22 34 13 37 26 16 15 34 22 27 53 11 63".

Prin decodificare descoperim o strofă scrisă de Ion Barbu:"

*Pe când ne-nvâltoream cu jocul,
Șopteai: "Încercuie-mi mijlocul!"
Și-acum ți-aș împlini dorința,
Dar nu-ți cuprind circumferința !"*

Observație. Prin alegerea unei alte aranjări a caracterelor în Pătratul 7×7 se va obține un nou cifru de substituție. $\square$

Concluzii. Sistemul de cifrare prezentat în această lucrare permite redarea exactă în textele criptate a valorilor stilistice ale frazelor scrise în limba română.

Secretizarea fidelă a textelor scrise în limba română se realizează utilizând alfabetul $\mathbf{A}$, Pătratul 7×7 și secvențele de numere de două cifre din mulțimea $\mathbf{B} = \{\overline{ij} \mid i, j = \overline{1, 7}\}$.

Unul din obiectivele principale ale învățării matematicii în liceu este dezvoltarea abilităților de înțelegere și cunoaștere a conceptelor matematice pentru a le folosi cu succes în situații concrete.

Pentru îndeplinirea acestui deziderat, profesorul poate propune cursul optional (la nivel de disciplină) cu titlul: "*Învățăm matematică prin aplicațiile ei în viața cotidiană*".

Conținutul acestui articol poate fi utilizat ca suport de curs în conceperea și realizarea unei unități de învățare ca parte componentă a cursului opțional menționat mai sus și care se adresează elevilor din clasa a IX-a. Activitățile de predare-învățare-evaluare organizate pe

⁵Tudor Arghezi (1880-1967), poet și prozator român.

parcursul desfășurării cursului pot fi realizate, folosind metode active și interactive (observarea dirijată, problematizarea, jocul didactic, referatul, proiectul etc.).

References

- [1] Adrian Atanasiu, *Securitatea Informației, vol. 1 (Criptografie)*. Ed. InfoData, Cluj, 2007.
- [2] Vasile Berinde, *Explorare, investigare și descoperire în matematică*. Editura Efemeride, Baia-Mare, 2001.
- [3] Mihai Ivan, Utilizarea numerelor în codificarea fidelă a textelor scrise în limba română. Revista ABC Didactic, nr. 9, Ed. Stud IS, Iași, 2018, p.12-15.
- [4] Alin Titus Pîrcălab, *Classic cryptography (Pre-computational)*. Revista Informatică Economică, nr. 3 (31) (2004), 84-87.
- [5] Constantin Popescu, *Introducere în criptografie*. Editura Universității din Oradea, Oradea, 2001.

Author's addresses

Mihai Ivan

West University of Timișoara,
Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic (DPPD),
4, Bd. V. Pârvan, 300223, Timișoara, Romania
E-mail: mihai.ivan@e-uvv.ro